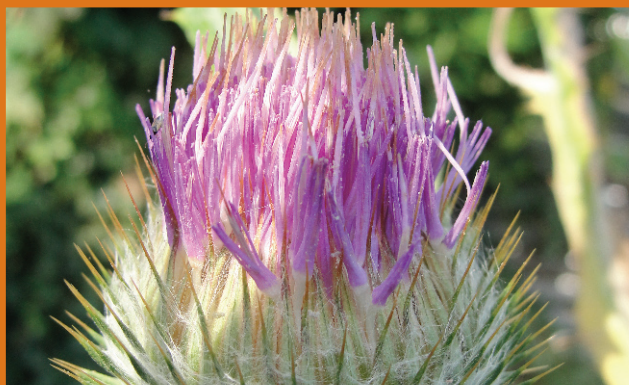

FRØSAMLERNE

Frøliste efteråret 2017

Introduktion

Frølisten er vores vigtigste forum for at udbrede de gamle sorter, og redaktionen håber, mange vil få lyst til at erstatte nogle af de indkøbte sorter med gamle, velprøvede sorter fra denne liste.

Forkortelser og andre underlige tegn.

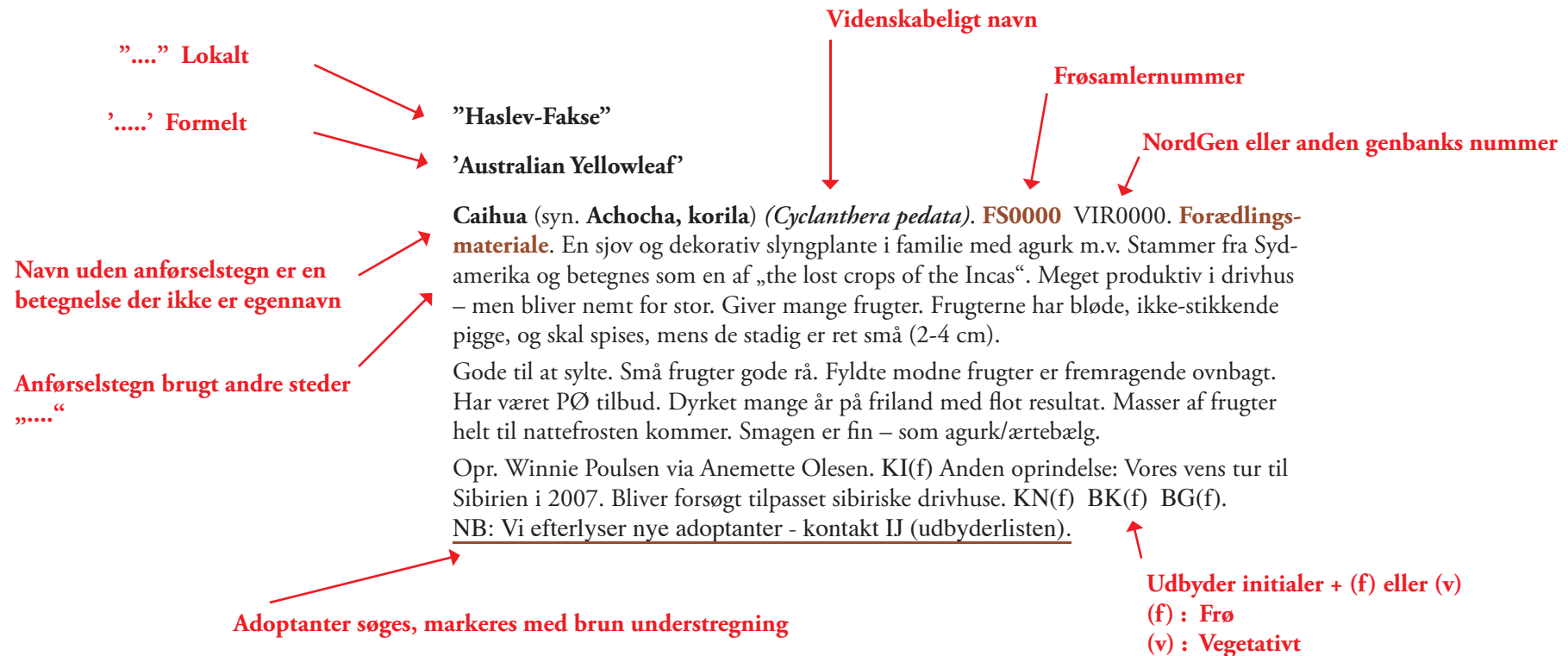
'	'	Omkring navnet betyder, at her er tale om et formelt navn
”	”	Omkring navnet betyder, at her er tale om et lokalt navn, f.eks. ”Ingrids gulerødder”
FS0000		Nummeret er med til at identificere vores sorter, og mindske risikoen for sammenblanding af sorter med næsten identiske navne Numrene er en del af vores database med over 600 sorter Find dem på frøsamlernes hjemmeside: www.froesamlerne.dk
FS		Frøsamlerne
NGB		Nordisk Genbank, nu NordGen
(f)		Frø
(v)		Vegetativt formeret materiale

Bemærk: de sidste forkortelser ved sortbeskrivelsen er avlerens initialer, se evt. afsnittet: Sådan bestiller du.....

Navnene på planterne: Vi anvender videnskabelige navne efter theplantlist.org og danske navne efter Anbefalede plantnavne, dyrkede og vilde planter fra Folmer Arnklit m.fl. 2007

**HUSK: at bruge Frøsamlernes sortsnr. (FS0000)
hver gang en sort udveksles!**

Sådan læser du Frølisten....

Sådan bestiller du....

Det er **kun** medlemmer af Frøsamlerne, der må bestille og modtage sorter her fra listen. Du kan melde dig ind i Frøsamlerne via hjemmesidens forside, klik på: Bliv medlem.

- 1** Find det, du ønsker, her i listen.
(f) eller (v) fortæller om det er frø eller vegetativt materiale (løg, knolde m.m.)
- 2** Find udbyderens initialer til sidst i beskrivelsen, af den sort du ønsker.
- 3** Find adresselisten over udbyderne til sidst i Frølisten.
- 4** Ring eller mail dine ønsker.
Angiv altid omhyggeligt sortsnavn og FS-nummer, så det bliver helt entydigt, hvad du ønsker. Samt din egen POST-adresse – vi kan ikke maile planter!
- 5** Send penge.
15 kroner pr. sort frø. 25 kroner pr. vegetativ sort. I enkelte tilfælde mere, hvis forsendelsen er tung. men spørg inden. Du kan betale med MobilePay, bankoverførsel eller frimærker. **Bemærk:** Husk at spørge til betalingsoplysninger. Udbyderen bestemmer hvilket betalingsmetode, der kan anvendes.

Så meget får du....

Du får som regel frø/materiale nok til, at du kan lave så mange planter, at du kan fortsætte sorten. Mange hvis det er fremmed-bestøvere, færre hvis det er selvbestøvere. Færre hvis det er vegetativt materiale. Men mængden er selvfølgelig også afhængig af, hvor meget frø udbyderen har, og hvor mange bestillinger, de skal fordeles på.

**HUSK: jo hurtigere bestilling,
jo større sikkerhed for at få dine ønsker opfyldt !**

Vi laver allesammen fejl....

Det er bare et spørgsmål om hvornår. Og om at opdage det!

Vi har lavet et punkt på hjemmesiden under Forum, der hedder Fejl i Frø. Hvis en udbyder finder ud af, at der er sket en fejl, vil udbyderen skrive et indlæg om det her. Så prøv lige at se efter her først – så kan det være der står noget!

Hvis du har fået noget materiale, der ikke passer med beskrivelsen, ikke spirer eller gror, eller du får noget forkert materiale:

Kontakt udbyderen og fortæl hvad der er sket. Alle vil gerne have at vide, når de har lavet en fejl, så den kan blive rettet. Det kan også være, at der er noget dyrkningsteknisk, der skal snakkes om.

Hvis der er tale om navneforvirring, eller usikkerhed om hvilken art der er tale om – og det er ikke altid så ligetil som det lyder! – kan du kontakte adoptionsgruppen ved NO Crossland nielsolafcrossland@gmail.com

**Vi anbefaler at uploade billeder,
skrive om dyrkningserfaringer, opskrifter og sortsbeskrivelser
på forum på frøsamlernes hjemmeside**

**Husk: Jo flere der dyrker en gammel sort,
jo mindre er den truet af udryddelse**

Indholdsfortegnelse

Introduktion	side	2
Sådan læser du Frølisten....	side	3
Sådan bestiller du....	side	4
Vi laver alle fejl....	side	5
Indholdsfortegnelse	side	6
Bladgrønt	side	7
Rodfrugter	side	7
Løg Kepaløg (<i>Allium cepa</i>) og nærtstående Hvidløg (<i>Allium sativum</i>) side 8 Porre (<i>Allium ampeloprasum</i> , <i>Porrum Group</i> , og andre) side 8 Øvrige side 8	side	7
Ærter	side	8
Valske bønner	Side	9
Korn Havre, Hvede, Rug, Tritordeum side 9	side	9
Frugttræer Pære (<i>Pyrus communis</i> subsp. <i>communis</i>), Æble (<i>Malus domestica</i>)	side	10

Bær Brombær, Figen, Hindbær, Jordbær, Kvæde, Tjørn side 11	Side	10
Krydderurter	side	11
Prydplanter To-årige blomster Stauder	side	12
Prydbuske Ribes sp.	side	12
Stueplanter	side	12
Vilde planter Reliktplanter/Ukrudt Andre vilde planter	side	13
Om forsidens fotos	side	13
Udbydende frøsamlere	side	14
Redaktionsgruppen for 2017 listen: Brian, Gitte, Jytte, Merete, NO, Rikke og Søren, 18 frøsamlere har bidraget til listen!		

Bladgrønt

Bladbede (*Beta vulgaris* var. *cicla*). **FS0638** Giver grønt hele sommeren og i milde vintre også hele vinteren. Et godt alternativ til spinat. Oprindeligt fra Frøposen. **BE(f)**

Bladselleri (*Apium graveolens*). Sås meget tidligt forår - tildækkes ikke. **ME(f)**

Blodstillende bibernelle (*Sanguisorba minor*). Flerårig urt. Bladene er anvendelige som salatgrøntsag i foråret. Planten dufter og smager som agurk. **NC(f)**

"Gul havemælde". **FS0041** Tidlig, mange lysegrønne blade. Gammel tysk handelssort. **EM(f)**

Havemælde (*Atriplex hortensis*). **"Gyldengrøn"**. **FS0568** To meter høj med kæmpeblade, meget delikat. Der er flere medlemmer af Frøsamlerne der har havemælder med lyse blade, og de er ikke alle af samme oprindelse. Det er derfor særlig vigtigt at notere sig FS nr. og hvem man får frø af, når man bestiller en gul eller gyldengrøn mælde. Opr. Bernd Horneburg, Thüringen, Tyskland. **FP(f)**

Havemælde (*Atriplex hortensis*). **"Sonja Jessen"**. **FS0637** Donorfamilien spiste den altid i mælkestuvning med stegt flæsk til. Da fryseboksen kom, begyndte familien også at fryse den til vinteren. Meget gammel sønderjysk familiesort, går tilbage til mindst 1920'erne i Tønder. **RT(f)**

Havesalat (*Lactuca sativa*). **'Baquieu'**. **FS0564** Muligvis synonymt med 'Erstling' – meget omtalt ældre tysk sort. Kraftig og tidlig sort. Særlig god til de første og sidste afgrøder. Kan sås i efteråret og overvintre som småplanter. Mørkegrønne relativt tætte hoveder med bronzerødt anløbne blade. Særdeles fin smag. Gammel sort fra Frankrig. En af de „ikke EU godkendte sorter“ fra det franske frøfirma „Le Biau Germe“. **FP(f)**

Moskus-Katost (*Malva moschata*). Flerårig, op til knap 1 meter, med smukke lyserøde eller hvide blomster. Stærkt fligede blade. Anvendes ifølge mange kilder som bladgrønt enten rå eller dampet - har endnu ikke selv nået at eksperimentere med den. **NC(f)** **ME(f)**

"Rød havemælde" (*Atriplex* sp.). **FS0040** Meget dekorativ, både i haven og i salatskålen. Opr. frøsamler i Australien 2002. **EM(f)**

Spinatranke (*Hablitzia tamnoides*). Flerårig slyngplante (2-3 m). Frøene skal muligvis have en kort kuldeperiode (en uge i urtepotte i køleskabet) for god spiring, men nogle såninger spirer fint uden stratificering. Veletablerede planter skyder tidligt om foråret. Bladene kan spises friske om foråret som salatgrønt eller tilberedt som spinat. **FP(f)**

Vinterkarse, langskulpet (*Barbarea verna*). **FS0059** Mørkegrøn bladrosset. Vintergrøn, kan høstes en stor del af året. Planten sår sig selv. Handelssort fra GB, via LT. **UH(f)**

Vårsalat (*Valerianella locusta*). **'Dunkelgrüner vollherziger'**. **FS0577** Sås i aug.-sept. og man har i milde vintre salat hele vinteren. Sikker vintersalat i drivhus. Eller sås på friland i marts og man får tidlig forårssalat. Mild med en let mynteagtig smag. God i blandede salater. Oprindeligt FDB-frø. **UH(f)** **BE(f)**

Rodfrugter

Jordkok usn. (*Helianthus tuberosus*) Op til 2 m. med meget glatte knolde. **ME (v)**

Knoldfladbælg (*Lathyrus tuberosus*). **FS0682** Klatrende ærteblomstret, røde blomster i små nøgler. Er vanskelig at få etableret, mens den på den anden side siges at kunne blive et ukrudtsproblem. Spiselige og velsmagende knolde. Denne stammer fra en (nu vistnok død) bevoksning af arten på Slettebjerget i Hillerød. Sandsynligvis forvildet fra dyrkning i nogle nedlagte kolonihaver. **NC(f)**

Løg

Kepaløg (*Allium cepa*) og nærtstående

Spørg altid om prisen for løg (hvis ikke frø).

"Hovin". Etageøg. Dette etageøg ser ud til stabilt at lave større ynglekopper. Ynglekopperne (etageøg) anvendes som små skalotteløg, f.eks gode knust i marinader. Oprindeligt fra Kari Trætteberg, Hovin i Gauldal, Norge, august 2011. **SH(v-yngleløg)**

Hvidløg (*Allium sativum*)

Hvis ikke der står andet, er det oftest en blanding af fed og topløg. Spørg om prisen. Udtrykkene "hårdnakket", "hardneck" og "slangehvidløg" er synonyme. I frølisten vil det fremover tilstræbes at bruge det gamle, danske udtryk "slangehvidløg" for denne type.

Udtrykkene "blødnakket", "softneck" og "flettehvidløg" er ligeledes synonyme, og her vil udtrykket "flettehvidløg" benyttes.

"Aleksander Tjetanov". Slangehvidløg, Marbled Purple Stripe gruppen. Kan nok ikke skelnes fra Estisk Rød. Modner sent. Dyrket af Aleksander og Tamara i deres datcha i Irkutsk, Sibirien. De fortalte at det er et meget stærkt hvidløg, som de har dyrket i mange år. Hvor mange har de glemt, men de har ikke altid haft det. De lægger fed eller topløg 10 cm dybt i oktober. De mener det er vigtigt at forny sorten ved at sætte topløg med fire til fem års mellemrum, så får man de største hvidløg. Modtaget af Aleksander december 2008. SH(v-yngleløg)

"Apoteker hvidløg". Flettehvidløg. Blev afsat til apotekerne i Odense. Har været dyrket på samme matrikel i mindst 50 år. Gammel dansk hvidløgssort fra landsbyen Holte på Fyn. Opr. Mikael Date 2012. FP(v-yngleløg)

"Estisk rød" FS0010 Slangehvidløg. Kraftig sort i Marbled Purple Stripe gruppen. Store løg med kun 4-6 fed pr. løg, mange men små yngleløg. Fra marked i Tallinn i 1993. FP(v-yngleløg)

'Gazebo Grande'. Porcelain type. En klon der kan blive mandshøj (180 cm). Kan lave store hvidløg, men er slet ikke så stabil til det som f.eks. Estisk Rød. Anvendes hvor der ønskes store stærke fed i madlavningen. Søren Holt fik Gazebo Grande fra Patrick Wiebe i Amsterdam (Bifurcated Carrots) i 2007. Patrick har det fra en frøsamler i Wisconsin. Hun havde da dyrket det i 10 år. Hun fik det af en ven i lokalområdet, som ikke husker hvor det kommer fra. Hun navngav det "Gazebo Grande". FP(v-yngleløg) SH(v-yngleløg)

'Inchelium Red'. FS0435 Flettehvidløg af artiskoktypen, med store flotte hvidløg. Kan have tendens til at lave „Halsløg“, hvilket bevirker at hvidløgene bliver mindre end ellers. Medium stærk smag. Stammer fra Colville indianerreservatet i Inchelium, Washington, USA. AS(v)

'Rebberg Knoblauch'. FS0009 Slangehvidløg. På denne sort "slanger" stænglen sig endnu mere. Gammel schweizisk sort, der kom til os gennem SESAM. BE(v-yngleløg)

'Veigo'. Flettehvidløg. En højtydende sort af Amerikansk oprindelse, kan være lidt følsom i overvintringsfasen. Giver en sen høst af store, hvide, lidt kantede hvidløg, med lilla anstrøg, og store fed med stærk smag. FP(v)

'Ävrö'. Slangehvidløg. Store løg med store røde fed. Oprindelse: Fra Misterhults skärgård hvor den engang groede forvildet. Via SESAM. SH(v-yngleløg)

Porre (*Allium ampeloprasum*, *Porrum* Group, og andre)

Babingtons porreløg (*Allium ampeloprasum* syn. *Allium babingtonii*). FS0188 Ligner et elefanthvidløg i vækst og smag. Op til mandshøje, sterile blomsterstande med topløg og lilla blomster, 3-5 cm store løg og oprette grågrønne blade. Kan formeres både ved topløg, feddene i løget og yngleløg ved siden af løget. Kommer tidligt. Hele planten kan spises. Den har en mild og sød hvidløgssmag. Vokser vildt – kun ved kysterne i det sydlige England, hvor den muligvis er forvildet fra tidligere dyrkning på klostre. LT(v) EM(v-yngleløg) BE(v-yngleløg)

Øvrige

'Shimonita' (*Allium fistulosum*). Snitløg (engelsk: "spring/bunching onion") . Populær sort i Japan. Korte, kraftige løg bliver efterhånden så tykke som porrer, hvis de sås/sættes med god plads, og skulle være gode på grill. Meget hårdføre, kan sås om foråret og bruges i løbet af sommeren, eller sås i august til overvintring. Bunden er mild, bladene har en kraftigere smag end almindelige forårsløg. Sorten kan kun købes i udlandet, og mine frø var efterhånden gamle – så to af os har slået beholdningen sammen og lavet et forsøg med at genoplive den. Der kan være kommet en "flaskehals", så vi ønsker at få dem selekteret i 2018 for de bedste og største. LT(f)

Ærter (*Pisum sativum*)

"Winterkefe". FS0245 Navnet betyder "vinter-sukkerært". Kan sås om efteråret eller tidligt vinter fra 1. nov. - 1. jan. Overvintrer en almindelig dansk vinter som små spirer.

De tofarvede lilla blomster er så store som lathyrus. Giver tidlige ærter fra slutningen af maj til begyndelsen af juni.

Er bedst spist som sukkerærter (med skal) som helt unge, da de med alderen bliver lidt beske/bitre.

Sorten blev doneret til NO som værts gave i 1998 af Dr. Maria Finck fra Kassel Universitet og har været genstand for et ret omfattende dyrkningsforsøg gennem Center for Biodiversitet. **BR(f) HC(f) FP(f) ME(f)**

Billedbog

Ida har lavet en billeddagbog over forløbet, som du kan se ved at kopiere dette til din browser: <http://froesamlerne.dk/viden-om/winterkefer>

Valske bønner (*Vicia faba*)

'**Hang Down Grünekin**'. Meget yderig. Sås fra sidst i januar. **ME(f)**

Valsk bønne usn. Ukendt blandet sort, ret lav. Bruges evt. til afskærmning/hæk. **ME(f)**

Korn

Havre (*Avena sativa*)

"**CCP-vinterhavre**". Havre dyrkes normalt som vårsæd, men denne dyrkes som vintersæd. CCP (Composite Cross Population) er en population (tidligere også benævnt en "grex" i vores frølist), som er lavet ved at krydse mange forskellige sorter med hinanden, og blande afkommet sammen. Dyrket siden 2011 i Danmark, hvor kun de mest vinterfaste overvintrer, så populationen hvert år forbedres. Kan efter aftale bestilles i større mængder. **AB(f)**

"**Nøgen vinterhavre**". Havre dyrkes normalt som vårsæd, men denne dyrkes som vintersæd. Nøgen betyder at kernerne nemt kan skilles ad fra skallerne. **AB(f)**

Hvede (*Triticum aestivum*) med mindre anden *Triticum* art er angivet

'**Als småhvede**'. **NGB4770** En selektion i en landrace fra Als. Kom på markedet i 1923. **BJ(f)**

"**CCP-vinterhvede**" CCP (Composite Cross Population) er en populationsort (tidligere også benævnt en "grex" i vores frølist), som er lavet ved at krydse 30 forskellige sorter med hinanden, og blande afkommet sammen. Kan efter aftale bestilles i større mængder. **AB(f)**

"**Hvid hvede**". Vinterhvede. **BJ(f)**

Kompakt hvede (*Triticum compactum*). Tætaket lille hvede. **BJ(f)**

"**Macha spelt**" (*Triticum macha*). Vinterhvede. Hvedeart, der minder om spelt, d.v.s. den skal afskalles før den formales til mel. Dyrkningsegenskaber som spelt. Anvendelse til bagning o. lign. som spelt. Oprindeligt fra Kaukasus. **AB(f)**

"**Purpurhvede - AB**". **Forædlingsmateriale**. Egen forædling med resistens imod stinkbrand. **AB(f)**

'**Starke-hvede**'. **NGB18** Vinterhvede fra Weibulsholm 1959. **BJ(f)**

Triticum durum (syn. *turgidum*). Dækket hvedeart med højt proteinindhold. **BJ(f)**

'**Tystofte stakket**'. **NGB9017** Sort af vinterhvede fra 1967. **BJ(f)**

Rug (*Secale cereale*)

"**Gl. dansk landrug**". Gammel sort af vinterrug. **BJ(f)**

'**Tjelerug 56**'. **NGB9845**. Ældre sort af vinterrug. **BJ(f)**

Tritordeum (*Triticum × Hordeum*)

Tritordeum. Vår- og vintertype. Tritordeum er en krydsning mellem hvede og byg, på samme måde som tritcale er en krydsning mellem hvede og rug. Lav stråstiv sort. Anvendes til bagning.

Oprindeligt fra USDA genbank (referencenummer PI 636334). **AB(f)**

Frugttræer

Pære (*Pyrus communis* subsp. *communis*)

Podkviste tages først på året og podes umiddelbart efter eller opbevares køligt indtil podning.

'Grev Moltke'. KB(v)

Æble (*Malus domestica*)

Podkviste tages først på året og podes umiddelbart efter eller opbevares køligt indtil podning.

"Anna Grouleff". **FS0457** Har store gul-grønne æbler, der modner gule. Sæson: Okt.-nov. Æblet har god smag – benævnt „gammeldags“. Træet er sundt (selv om modertræet er en ældre dame har det ingen sundhedsproblemer). Blomstrer med meget smukke og velduftende rosa blomster. Oprindeligt lokalt æbletræ (frøplante). Navngivet efter den person, der sørgede for, at det blev bevaret. NC(v)

'Cox Orange'. KB(v)

"Lisbeth Grouleff". **FS0463** Muligvis bare det rødeste paradisæble, med meget store flotte æbler (af paradisæbler at være). Har meget spinkel grenbygning og meget tynde årsskud.

Flot rød æblegele med en passende bitterhed.

Oprindeligt fra Jytte Grouleff – frøplante opkaldt efter finder. NC(v)

'Rød Belle de Boskoop'. KB(v)

"Villa Pax's sommeræble". Sommeræble med frisk-syrlig smag. Små bleggønne frugter med rød kind. Rigt udbytte. Meget lav vækst med glat, mat rødlig bark. Træet har stået i vores hus's have „altid“ – var et velvoksnet og gammelt træ da min søster købte huset i 1976. NC(v)

Bær

Brombær (*Rubus* sp.)

"Villa Pax's brombær" (*Rubus plicatus*). Det er sjældent man får alt. Denne brombær har det hele: Kæmpestore torne, små torne, masser af lange rodslående ranker (der langer ud efter én), samt de mest velmagende brombær i mængder. Men oven i købet også sen. Jeg bekæmper den et par gange om året, men får til gengæld den bedste brombærmarmelade til æbleskiverne.

Sorten stod i haven da min søster købte huset i 1976. Jeg laver først aflæggere i efteråret, hvis jeg får bestillinger på dem. NC(v)

"Wilsons Early" (*Rubus* sp.). **FS0427** Bærer på sidste års skud, der bliver 2 m høje. Omtales i gammel havebog som værende fra Amerika. Sideskuddene bliver fyldt med ranker af brombær. Få torne. Modner i august.

Opr. fra Syss Karl, der fandt den i kolonihaverne ved Brede. NC(v).

"Wilsons Early" (*Rubus* sp.). **FS0681** Samme beskrivelse som FS0427. Donor har fået den af en gammel mand i Beder. NC(v)

Figen

Almindelig figen (*Ficus carica*). Meget yderig. 2 stk. pr. sending. ME(v)

Hindbær

Efterårshindbær (*Rubus idaeus*). ME(v)

Jordbær (*Fragaria* sp.)

"Assedrupgård". Frodig småbladet plante med små, lidt affladede jordbær. Bærrene er lyse og 2-4 cm store, middeltidlig, laver mange udløbere. Sunde planter, men ikke stort udbytte.

Meget aromatisk. Udseende og smag kan minde om ældre udgaver af Senga Sengana. Det er også et rigtig godt syltebær.

Under frøsamlernes plante-arkæologiske udgravninger i en hustomt på Assedrupgård dukkede denne jordbærplante op. NA(v) MM(v)

Kvæde

”Kvædehybrid fra den enøjede smeds have” (*Chaenomeles*-hybrid). Den har endnu ikke båret blomster og frugt. Da vi var på ekskursion i den enøjede smeds have (dyrket i Ørnhøj ca. 1910-1940 af smed Marinus Andersen, ”*a jenywer sme*”) fandt vi blandt meget andet denne kvæde-hybrid. Kan podes på tjørn eller kvæde. NC(v)

Tjørn

Orientalisk hvidtjørn (*Crataegus orientalis* tidligere *C. schraderiana* og *C. tournefortii*). **FS0475** Løvet er mere gråligt end på hvidtjørn – og dens bær er større. Den blomstrer og modner også lidt senere. Ret svagt voksende. Det er desværre endnu ikke lykkedes mig at lave frøplanter af arten. Jeg véd heller ikke, om den laver hybrider med hvidtjørn.

Arten har de mest velsmagende frugter inden for slægten – gode til at lave ketchup af. Planten oprindeligt indkøbt i England af Thomas Olejarz. Jeg kan levere et par pødevkviste. NC(v)

Krydderurter

Havekørvel (*Anthriscus cerefolium*). Sås flere gange i løbet af sommeren. Ved såning sidst i august står den grøn hele vinteren. Velegnet til supper, salater og æggeretter. Oprindeligt fra Frøposen. BE(f)

Krydderfennikel (*Foeniculum vulgare*). Meterhøj flerårig plante. Dekorativ og kan anvendes i et stauedebed. Vær opmærksom på, at den krydser med både knold- og blad-fennikel (f.eks. bronzefennikel).

De modne frø, eller de endnu umodne, grønne, tørrede frø anvendes som krydderi f.eks. i en curry. ME(f)

Kvan (*Angelica archangelica*). Stor, statelig skærmpolante, gammel nordisk nytteplante. Skal helst sås i efteråret eller i det allertidligste forår efter en tur i fryseren. Blomstringen finder oftest sted efter 2-3 år.

De unge skud kan kandiseres og bruges som sukalt i bagværk eller i stikkelsbær-rabarberetter og blandet frugtsaft. Blade og rødder kan tørres og bruges til te. Frøene kan anvendes som brændevinskrydderi.

Ukendt sort fra Frøsamlerne. ME(f)

Lundgylden (*Smyrnum perfoliatum*) Forårsblomstrende 2-flerårig plante, der trives i halvskygge, og sår sig selv uden at sprede sig nævneværdigt. Siges at kunne anvendes som bladgrønt eller krydderurt.

Gror hist og her forvildet i kultur-påvirkede lysåbne lunde. Sandsynligvis forvildet fra tidligere tiders dyrkning. Har før været anvendt som krydderurt, både rå og blancheret. Evt. skal den bleges først. Vær opmærksom på at denne urt IKKE spredes nær kulturmindesmærker. Det er en relikv-indikator.

Denne stammer fra kanten af den gamle borg i Budapest. Menes at være indført af romerne. NC(f)

Løgkarse (*Alliaria petiolata*) Korsblomstret urt, der kommer meget tidligt med løgduftende og smagende blade, og fine hvide blomster.

I gammel tid en skattet lægeplante, men blev senere blot opfattet som en ukrudtsplante. Men med lanceringen af Ny Nordisk Mad er den pludselig avanceret til en gourmetplante. Hvis man ikke kan finde den i naturen, hvor man bor, kan den sås i køkkenhaven.

Blade og blomster kan bruges i salat eller som drys i stedet for purløg el. persille. BE(f)

Mitsuba, rød (Syn. **Japansk Persille**), (*Cryptotaenia japonica*). Sås om efteråret, eller så tidligt, at frøene får frost. Smuk, to-årig, 30 cm høj plante med mørkerøde blade. Trives i halvskygge.

Smager som en blanding af persille, selleri og kvan. Bruges i salater. BE(f)

Skotsk Lostilk (*Ligusticum scoticum*). **FS0521** Flerårig pæn lille skærmpolante. På dansk også kaldet ”søvnurt”.

Arten har været anvendt som beroligende middel, men dyrkes nu som krydderurt. Minder om løvstikke i smagen men anderledes. Gemte frø skal kuldebehandles eller efterårssås for at spire. Oprindeligt fra Steno Museet, Århus. GO(f)

Sødskaerm, spansk kørvel (*Myrrhis odorata*). **FS0340** Denne accession har glatte blade, mens de fleste andre har hårede blade. Sødskaerm anvendes ligesom kørvel, som brændevinskrydderi og de umodne frø som slik. Oprindelse vild bestand i skovområde nær det gamle Skovkloster ved Næstved 1992. SH(f)

Sødskaerm syn. **spansk kørvel** (*Myrrhis odorata*). Kraftig flerårig plante, der dufter af anis. Gror forvildet i Danmark i grøfte- og skovkanter. Vil gerne have skygge og fugtig jord. Sås om efteråret, da frøene skal have frost for at spire til foråret.

Blade kan bruges i suppe m.m. (som kørvel). De umodne frø er bolsjer for børn og barnlige sjæle – (sød lakrids). De voksne lægger dem i snaps.

Ukendt sort fra Frøsamlerne. ME(f). Oprindeligt frø fra Frøposen. BE(f)

Prydplanter

To-årige blomster

Sås udendørs så snart frølisten udkommer, eller næste forår. Kan også forkultiveres ved efterårssåning og overvintres. ME(f):

Aftenstjerne (*Hesperis matronalis*). Vellugtende.

Akelejer (*Aquilegia* sp.). Blandede farver.

Fingerbøl (*Digitalis* sp.). Blandede farver.

Gyldenlak (*Erysimum* × *cheiri*). Blandede farver.

Kongelys (*Verbascum nigrum*). Gul.

Kongelys (*Verbascum phoeniceum*) 'Violetta'. Purpurfarvet.

Natlys (*Oenothera biennis*). Klokken 8 blomst.

Stokroser (*Alcea rosea*). Blandede farver fra lyserød til dyb purpur.

Studenternelliker (*Dianthus barbatus*). Blandede farver.

Valmuer (*Papaver* sp.). Blandede farver.

Stauder

Hosta sp. Broget. ME(f)

Hosta sp. Grøn. ME(f)

Lathyrus latifolius. Flerårig lathyrus. Forskellige variationer af lilla/pink/hvide tegninger. Dufter ikke, men har pæne blomster. ME(f)

Stor kæmpestenbræk syn. **Elefantøre** (*Bergenia crassifolia* syn. *Bergenia cordifolia*). SH beretter: „Fra min mormors sommerhushave i Nivå, syd for Humlebæk. Min mor er født i 1923, og kan med sikkerhed huske bedet fra 1930. Hun er sikker på, at bedet blev tilplantet mellem 1925 og 1930. Den kommer muligvis fra et andet bed i haven, for haven blev lagt om i den periode. Min mormor havde kun få husholdningspenge, der også skulle række til den slags, derfor tror jeg ikke hun har købt planten, men fået den. Min kusine bor

nu hvor sommerhuset lå, og bedet med Elefantøre er der stadig! Det er i øvrigt en ganske almindelig staude.” NC(v) SH(v)

Trachystemon orientalis. Flerårig rukladet plante. Sjove blå blomster med kronbladene rullet helt bagud. Flotte dybt årede blade. Blomstrer allerede i april og maj, mens bladene er på vej frem. Denne er fundet i Johan Langes have ved ekskursion dertil. NC(v)

Staudearalie (*Aralia cordata*) ”fra Assedrupgård”. En besynderlig og STOR plante. Se billeder på nettet af hvordan aralier ser ud. Skyder op og kommer til at ligne en stor og let forveddet busk, men klasker helt sammen ved første frost. Planten stammer fra Assedrupgård mellem Odder og Århus. NC(v-rhizom)

Prydbuske

Ribes sp.

”Niels’ rosa ribs”. **FS0292** En prydbusk – har kedelige blåbærlignende bær, men smukke rosa blomster. Fra gammel have på Samsø. NC(v-stiklinger)

Stueplanter

Blomstervugge (synonym **Moses vugge**) (*Tradescantia spathacea*). Stammer fra min fætters barnedåb i 1965. Den var hos mine bedsteforældre, der havde fået planten af min mors onkel fra Haderslev. Den fulde historie vil komme til at ligge i databasen. ME(v)

Kæmpefuglemælk (*Albuca bracteata* synonym *Ornithogalum caudatum*). Gammel frøsamlersort. SD(v)

Novemberkaktus (*Schlumbergera* × *buckleyi*) „Anes oldefars“. **FS0659** Rød og violet blomst, trivelig. Blomstrer normalt to gange, i november-december og i februar-marts. Novemberkaktus vil helst have indirekte sollys og tåler ikke udtørring. Sommerferie udendørs i nordvendt hjørne en fordel.

Slægtssort fra Ane Hoffmeyer. Anes farmor fik den til sit bryllup i ca. 1915 af sin far, der var gartner i Bagsværd, og hed Erichsen. NC(v)

Præstehavre (*Billbergia nutans*). Slægtpotteplante. Planten er ikke vanskelig – overvintres tørt og lidt køligt om vinteren (den er fra ananasfamilien, tropisk). Formeres ved sideskud. Planten har ikke fået et FS-nummer endnu, men kommer i databasen, når vi får tid! Kommer i adoptionsprogrammet.

Stammer fra Mettes bedsteforældres sølvbryllup i 1964. Mette er født dagen efter, og er således jævnaldrende med planten, og hun har haft den siden ca. 1977. ME(v)

Præstehavre (*Billbergia nutans*). Potteplante med flot rød blomst. Er med i bogen Oldemors potteplanter. UH(v)

Vilde planter

Reliktplanter/Ukrudt

Ager-løvemund (*Misopates orontium*). Lille (op til 30 cm. - for det meste mindre) 1-årig maskeblomst med kønne røde blomster. Hist og her som ukrudtsplante på sandet jord, og som ruderatplante og til dels som by-plante på pladser m.v. i en meget lille form. BJ(f)

Fingerbøl, almindelig (*Digitalis purpurea*), 2-årig ukrudtsplante og giftig lægeplante. BJ(f)

Hjertespand (*Leonurus cardiaca*). Indsamlet på BJs ejendom. BJ(f)

Kartebolle, sandsynligvis **Gærde-** (*Dipsacus fullonum*). 2-årig op til et par meter høj i blomst. Cylindrisk pigget blomster- og frugtstand. Giver en mulighed for at få stillits at se i haven — da den er en af de få fugle der kan få fat på frøene. BJ(f)

Klinte (*Agrostemma githago*). Lyserøde blomster, 50-90 cm. Vild plante, 1-årig, hjemmehørende men sjælden i Danmark på agerjord og ruderater. Tidligere almindelig ukrudtsblomst i kornmarker. Frøene giftige. Formodes at have en gunstig påvirkning på kornplanters vertikale vækst. Oprindelig fra Hedeby Vikingecenter. BJ(f)

Mark-Rødtop (*Odontites verna*). 1-årig halvsnylter på græsser. Med ensidig top af røde maskeblomster. Forveddet stængel. BJ(f)

Salomons lysestage (*Lepidium campestre*). 15-50 cm. høj korsblomstret, ret sjælden. Arten har været anvendt i 7- eller 9-kål på Skærtorsdag. Fra stenhegn på BJs bedrift, fundet der i 1969. BJ(f)

Tandbægret vårsalat (*Valerinella dentata*). Minder om den dyrkede vårsalat, men meget mere spæd og med rødlig blomster. Oprindeligt indsaamlet i marken hos Børge Jensen. NC(f) BJ(f)

Udspærret Vinterkarse (*Barbarea vulgaris*). Indsamlet på BJs ejendom. BJ(f)

Andre vilde plante

Stor knopurt (*Centaurea scabiosa*). Almindelig vild dansk plante, men i min optik smukkere end mange hybrider og udenlandske arter. Fundet på overdrev i Nordsjælland. NC(f)

Læge-kvæsur (*Sanguisorba officinalis*). Flerårig, 30–80 cm. høj og blomstrer i juni-juli. Blade med 6-9 par småblade. Småblade 0,5-2 cm. ovale, ustilkede. Aks kugleformet, ofte med enkönnede, først grønne, siden rødlig blomster. Frugt 4 mm. ,firkantet, med netmønster mellem listerne.

Dyrkes som foderafgrøde og salatplante i Europa og tempereret Asien; sjælden i Danmark.

Læge-kvæsur har i Europa længe været brugt som foderplante for dyr og som ingrediens ved ølbrygning. I Kinesisk medicin anvendes planten til at standse blødning. Fra ældre dames have i humlebæk. FP(f)

Æselfoder (*Onopordon acanthium*). 2-årig blomst. Danmarks største kurvplante: 1. års rosetten kan blive flere meter i diameter, bladene er hvidfildede. 2. år kommer så blomsterstanden, og den bliver omkring 3 meter høj, og har omkring 100 pæne, store, lilla tidselblomster. Den har lange strågule torne i bladkant og på kamme på stænglerne. Etablerer sig bedst ved efterårssåning (og bliver så næsten 3-årig) på blive-stedet. NC(f)

Forsidens fotos

Yderst til venstre:	Salat Baquieu, FS0564	foto: NC
I midten	Blomst af Æselfoder	foto: NC
Yderst til højre:	”Niels’ rosa ribs”, FS0292	foto: NC